

Tekst **Mette van Essen**

Mette van Essen is voormalig adviseur digitale innovatie bij het Nationaal Archief

Kruispunt van digitaal vernietigen

Bekende weg of nieuwe toekomst?

Willen we goed in kaart hebben wat we moeten vernietigen, dan moeten we niet alleen informatiestapels wegwerken maar ook het systeem van informatiebeheer en de kwaliteit van informatie verbeteren. Het is een spannende periode, aldus Mette van Essen. We staan op een kruispunt. Kiezen we voor de bekende weg of nemen we de eerste stappen naar een nieuwe en onbekende toekomst?

Eenen en nullen. Nog meer enen en nullen. Langzaam verplaatsen we ons door flarden van informatie. Een oneindig landschap van datamoerassen, uitgelezen USB-sticks, afgedankte systeeminformatie en netwerkschijven. Ontelbare gegevens waar geen einde aan lijkt te komen. In de verte verschijnt een centrale kern binnen deze digitale chaos. Hier heersen orde en structuur. Een opeenstapeling van automatisch gesorteerde informatie. Grondig wordt elk stukje informatie doorgelicht. Vervolgens komt het op een stapel terecht. Eén stapel met waardevolle informatie, enkele stapels bestemd voor hergebruik en enorme bergen met te vernietigen informatie. En dan... dan gebeurt er helemaal niets.

Risico's

Een fictief beeld. Een uitvergroting van de werkelijkheid met een kern van waarheid. Ondanks vele pogingen, ontwikkelingen binnen ons vakgebied en de inzet van nieuwe technologieën krijgen we het niet voor elkaar deze digitale stapels weg te werken. En waar nodig te vernietigen. Met alle gevolgen van dien. We stevenen af op een toekomst met grote hoeveelheden informatie met een lage kwaliteit. Stapels informatie waar veel kosten aan verbonden zijn. Beheerkosten, maar ook de kosten die we omgerekend kwijt zijn aan het vinden van de informatie en het schonen van datasets. En natuurlijk de bijkomende risico's bij het niet voldoen aan wet- en regelgeving. De stapels lijken zelfs te groeien. Waarom lukt het ons niet de stapels te vernietigen? Maken we het onszelf onnodig ingewikkeld? En wat willen we

eigenlijk bereiken met de inzet van technologie?

Is vernietiging wel het echte probleem? Er spelen veel factoren bij het proces van vernietigen. Het is een breed vraagstuk dat je vanuit verschillende standpunten kunt belichten. Tegelijkertijd vraag ik mij af of vernietigen het enige of zelfs het echte probleem is. Er speelt een aantal zaken die wettelijke vernietiging extra complex maken.

Vervuiling

Digitaal werken, nieuwe technologieën en nieuwe vormen van communicatie liggen aan de basis van het ontstaan van de digitale stapels. Vanuit verschillende bronnen creëren we steeds meer informatie. Als individuele medewerker en als uitkomst van het werkproces. Het verwijderen van gegevens is een bewuste actie en kost extra tijd. Tijd die we over het algemeen niet hebben. Met als gevolg: onvoldoende opschoning en ordening. Informatie verdwijnt na creatie uit het blikveld en gaat zwerfen door de organisatie. Reststroom ontstaat onder andere ook door het draaien van back-ups, door het bewaren van gegevens in meerdere systemen en op meerdere locaties, en door informatie die we doorsturen naar collega's.

Door vervuiling is de juiste informatie moeilijk te vinden. De uitdagingen op het gebied van kwaliteit, transparantie en toegankelijkheid van informatie nemen toe. Wildgroei en dubbeling van informatie hebben ook invloed op het uitvoeren van wettelijke vernietiging van informatie. Het niet uitvoeren van wettelijke vernietiging of fouten die ontstaan door automatische vernietiging van reststroom leiden

'ONDER DE VLAG VAN BIG DATA EN ARTIFICIAL INTELLIGENCE, ZIJN WE GENEIGD ALLES TE BEWAREN'

tot onvolledige verantwoording naar de burger, hoge kosten voor beheer en imagoschade. En dit kan weer leiden tot risicomijdend gedrag van vernietigen. Onder de vlag van trends als big data en artificial intelligence (AI), zijn we geneigd alles te bewaren.

Techniek alleen lijkt het antwoord. In reactie op de complexiteit van het vernietigen, de wildgroei van informatie en de technische trends reduceren we vernietiging tot een technisch probleem. En wordt naar een van tevoren bedachte uitkomst gewerkt. Er vindt geen wegging meer plaats, en het echte probleem komt niet boven tafel. Ondertussen blijven de digitale stapels groeien.

Andere kijk

Een andere kijk op digitaal vernietigen kan ons naar een oplossing leiden. Zie digitaal vernietigen niet als een technisch probleem, maar als een adaptief probleem. Er is geen eenduidige manier om de vele factoren die meespelen op te lossen. Er is geen bewezen uitkomst of gebruiksaanwijzing die we kunnen volgen. Om de problematiek rond digitale vernietiging te tackelen, moeten we onze manieren van denken, onze overtuigingen en onze aannames veranderen. Als we niet kijken naar de specifieke context van de informatie en hoe deze ontstaat, negeren we de complexiteit die inherent is aan de uitvoering van vernietiging. Elke organisatie

‘INFORMATIE VERDWIJNT NA CREATIE UIT HET BLIKVELD EN GAAT ZWerven DOOR DE ORGANISATIE’

en elk domein heeft zijn eigen regels, zijn eigen cultuur, zijn eigen toepassingen en systemen, en vooral zijn eigen dynamiek. We moeten het proces van informatievorming aanpakken. Waar beginnen we? Het begint bij meer en beter samenwerken. Zet bijvoorbeeld informatiebeheerders en innovators bij elkaar als het gaat om een aanpak voor datagedreven werken. Tegenwoordig is en wordt alles data. Deze ontwikkeling ontstaat door trends als big data en AI. Als er genoeg data beschikbaar zijn, rollen er automatisch fantastische inzichten uit. Dat denken we tenminste. In werkelijkheid zou het bij big data niet moeten gaan om hoeveel of hoe weinig data je hebt. Maar om wat je met de beschikbare gegevens kunt realiseren. Daarbij draait het om de kenmerken van de informatie zelf. De focus ligt dan niet (meer) op de grootte en de omvang, maar op de kwaliteit van de gegevens. Het voorbereiden (schonen, verbeteren, samenvoegen, enzovoort) van gegevens voor het gebruik in bijvoorbeeld een zelflerend systeem, kost nu ontzettend veel tijd en dus geld. Als buitenstaanders zijn we daar niet van op de hoogte. We zien enkel de fantastische eindresultaten. Niet de investeringen die nodig waren om het eindresultaat te behalen.

Lage kwaliteit?

Willen we toe naar een uitgangssituatie waarin we goed in kaart hebben wat we moeten vernietigen? Dan moeten we – naast (oplossingen voor) het wegwerken

van informatiestapels – stappen zetten naar een verbetering van het systeem van informatiebeheer en de kwaliteit van informatie. Er zijn verschillende richtingen en manieren om hierop in te spelen. Grofweg zie ik de volgende stappen:

- *Het wegwerken van de digitale stapels*
De digitale stapels zijn niet meer te negeren. Dit lossen we alleen op met een pragmatische aanpak. Maak hierbij onderscheid tussen het wegwerken van de reststroom en het verwijderen of vernietigen van informatie op grond van de Archiefwet. Ga niet op zoek naar een generieke oplossing, maar kies voor een zogenaamde bottom-upaanpak. Reeds gevormde informatie is sterk afhankelijk van de context waarbinnen deze is ontstaan, de geldende wet- en regelgeving en het gebruik en de toepassing binnen de eigen systemen. Neem de lessen die je in deze trajecten leert mee. Deze dienen als input voor het ontwikkelen van nieuwe werkwijzen en input voor een denkrichting.
- *Het terugbrengen van reststroom*
We moeten af van een silobebnadering en nadenken hoe we informatie op een andere en logische manier kunnen indelen. Op een manier waarbij we informatie sneller terugvinden en beter gebruiken en beheren. Een eerste stap in de goede richting is het denken in netwerken en het verbinden van informatie door relaties te leggen. Richt je een nieuw systeem in? Dit is de kans en het moment om hier werk van te maken.
- *De inzet van technologie*
Veel technologie die we gebruiken voor big data toepassingen is

ontwikkeld voor het beheren en managen van grote hoeveelheden gegevens. Laten we technologie hier weer en meer voor inzetten. Analysetechnieken helpen informatie in een vroeg stadium te ontdoen van reststroom. Door aan het begin van het proces informatie automatisch te waarderen of classificeren krijgt deze informatie betekenis. Dit bevordert het (her)gebruik in een latere fase, helpt bij het verwerken en beheren en draagt bij aan eventuele verwijdering of vernietiging van de informatie.

Het is een spannende periode. We staan op een kruispunt. Kiezen we voor de bekende weg of nemen we de eerste stappen naar een nieuwe en onbekende toekomst? Welke keuze we ook maken: het vinden van goede oplossingen begint met een goede probleemanalyse en een concrete onderzoeksvraag. Wat willen we bereiken met de inzet van technologie, welke effecten heeft dit op de organisatie en de medewerkers? Uiteindelijk gaat het niet om het inzetten van AI of het “doen aan” big data, maar over hoe technologie concreet kan bijdragen aan verandering.

‘IS Vernietiging wel HET Echte probleem?’